
Laca

Tijdingen

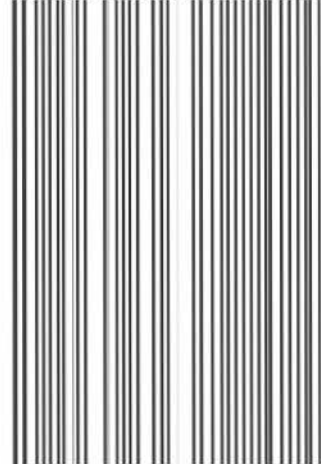
Driemaandelijks tijdschrift van LACA.
Geschied- en Heemkundige Kring van Laken

Jaargang 6 - Nummer 1 - september 1994

Laken

Wapen van de Koninklijke

→ TEN GELEIDE ←

1. - EEN NIEUWE JAARGANG, EEN NIEUW GELUID.

LACA zag zich onlangs voor een grote moeilijkheid geplaatst. Gedurende vijf jaar werd de produktie van ons driemaandelijks tijdschrift gratis verzorgd op initiatief en door bemiddeling van de stichter van onze vereniging, de heer Joris DILLEN. Alhoewel schone liedjes niet lang duren, zo leert ons het spreekwoord, hebben wij toch gedurende een vrij lange periode van deze faciliteiten kunnen genieten. Nieuwe voorwaarden werden ons enkele maanden geleden voorgelegd die ons jaarlijks budget aanzienlijk zouden hypothekeren. Wat meer is, een groot deel van onze gepubliceerde illustraties kon op zeer voordelige wijze gerasterd worden; d.w.z. professioneel bewerkt met het oog op een duidelijke weergave bij het fotocopiëren. Ook dit voordeel is ons plotseling uit de handen geglipt omdat momenteel totaal nieuwe (maar ook veel duurdere) "procédés", de oudere technieken verdrongen hebben.

Dit alles noopte er ons toe ernstig overleg te plegen. Na prospectie heeft het bestuurscomité de knoop doorgehakt.

LACA Tijdingen zal vanaf heden in lichtjes gewijzigde vorm verschijnen. Aan de lay-out en de titelbladzijde wordt echter niet geraakt. Het formaat A4 blijft zelfs behouden, doch de bladen zullen voortaan recto-verso gedrukt worden. De bladen worden echter op formaat A3 gedrukt zodat ze kunnen geplooid worden en in het midden geniet. Er zal ook meer aandacht besteed worden aan de publicatie van de illustraties. (Een 10-tal per nummer) Weliswaar zal het tijdschrift dunner ogen, doch wij menen dat de inhoud primeert.

De drukker waarborgt ons een haalbare prijs en heeft beloofd niet om de haverklap zijn facturen te verhogen.

2. - LIDGELD.

Het bestuurscomité kwam na een audit van inkomsten en uitgaven tot het besluit dat ook aan het lidgeld moest gesleuteld worden. Een lichte verhoging van de lidgelden werd uiteindelijk weerhouden om onze werking op behoorlijke wijze te kunnen uitvoeren in de toekomst.

De gewijzigde lidmaatschapsbijdrage wordt dus voor het komende werkjaar 1994/1995, op 250 F gebracht. Wij durven er stellig op hopen dat deze vrij geringe verhoging niet zal leiden tot vaandelvlucht. Wij danken al onze leden voor het trouwe lidmaatschap en als waarborg voor dit vertrouwen zetten wij onze werking met onbaatzuchtige ijver verder.

Door met bijgaand overschrijvingsformulier uw lidgeld 1994/1995 spontaan en onverwijld te hernieuwen steekt U ons een hart onder de riem om onze doelstellingen te verwezenlijken.

Onze Schatbewaarder, de heer Eric CHRISTIAENS dankt bij voorbaat alle leden voor hun prompte reactie, hetgeen uiteraard zijn taak ook zal vergemakkelijken.

Steunend lid wordt men door het bedrag van 500F of meer op onze rekening over te schrijven. Alvast bij voorbaat een woord van erkentelijkheid aan dezen die tot dit gul gebaar zouden overgaan !

3. - NECROLOGIE.

We vernamen het overlijden van de heer Marcel VERMOUT, schoonvader van ons werkend lid en verslaggeefster Mevrouw Hilde VERSTRAETE. Langs deze weg bieden wij haar en eveneens de ganse familie, onze gevoelens van medeleven aan in het droevig verlies dat hen overviel. Dit doen we in naam van alle Laca-leden.

4. - LAKENSE KALENDER.

De twee eerste uitgaven van de Lakense Kalender, die in samenwerking met het gemeenschapscentrum van Laken werd uitgegeven, konden bogen op een reuzesucces. Onze leden die zich deze beide publicaties aanschaffen zullen ons beslist niet tegenspreken. De leden die om een of andere reden nog geen kennis namen van deze drukwerken durven wij onze derde uitgave ten zeerste aanraden. Het is werkelijk een rijke bron van oud-Lakens iconografisch materiaal. Opgepast ! In het laatste nummer van "DE NEKKER", orgaan van het gemeenschapscentrum, verscheen een kort artikel nopens de kalender 1995. Een onjuiste informatie echter zou tot verwarring kunnen leiden. Correctie zal aangebracht worden doch wij willen meteen reeds klaarheid brengen. Bij verzending is de aankoopprijs vastgesteld op 350 F (verzendingskosten inbegrepen). Afgehaald, hetzij in NEKKERSDAL, hetzij bij de heer Eric CHRISTIAENS, Prudent Bolslaan, nummer 136, 1020 Brussel is de kalender verkrijgbaar voor de prijs van 300 F. Dat men het snel voortzegge, want de oplage is beperkt. Vorige nummers zijn volledig uitverkocht.

5. - INHOUDSOPGAVE VAN 5 JAAR LACA TIJDINGEN.

Verscheidene bestuursleden werken aan de samenstelling van de inhoudsopgave van 5 jaar LACA Tijdingen. Het bestuurscomité heeft zich voorgenomen een aantal exemplaren te laten drukken tijdens het vierde kwartaal 1994. Deze inhoudsopgave omvat drie lijsten, namelijk : per verschenen nummer, per behandeld thema en tenslotte per auteur. Het is een handig werkje om zonder al te veel omhaal de juiste informatie terug te vinden. LACA-leden die zulk een inhoudsopgave willen bekomen kunnen deze gratis aanvragen bij de heer Eric CHRISTIAENS, zie adres hierboven, tel. nummer 02/426.55.88. (Niet-leden betalen 300 F)

Ook deze brochure is alvast een aanbeveling waard !

6. - PATRIMONIUMBEHOUD.

A. Wij danken lans deze weg een zestal personen die ons persoonlijk hun tevredenheid betuigden voor onze reactie omtrent de verwaarloosde toestand van een deel van de Koninginnelaan. Enkelen onder hen werden reeds lid van LACA, of nemen zich voor om lid te worden. Nogmaals dank en eventueel "Welcome on board".

B. DE GROTE VERBOUWINGSWERKEN AAN HET HEIZEL-STADION.

In de Gazet van Antwerpen van zaterdag 3 september 1994 (blz 13) verscheen een uitgebreid artikel over de vernieuwing van het Heizelstadion.

Wij citeren een belangrijke zinsnede uit dit artikel : *"Voor deze opdracht, heeft het studiebureau Tractebel de Antwerpse architectengroep Bob Van Reeth onder de arm genomen. Van Reeth heeft gekozen voor een huis-tuin-concept met behoud van de Art-Deco-ingang."*

Dit is goed nieuws. Er werd ook gezegd dat de slopingswerken reeds aan de gang zijn aan de binnenzijde. Uit dit alles leiden we af dat nu alle discussies op gemeentelijk en gewestelijk vlak van de baan zijn en dat de mooie gevel met alle erbijbehorende sierelementen in het nieuwe gevelvlak behouden blijven. Laken behoudt aldus een stuk geschiedkundig geheugen, waarop wij heemkundigen ook trots op zijn !

7. - WEEK VAN DE OPENBARE BIBLIOTHEEK.

Voor de tiende maal wordt in heel Vlaanderen van 14 tot 21 oktober 1994 de week van de openbare bibliotheek georganiseerd. Ook de nederlandstalige bibliotheek van Laken, Emile Bockstaellaan 109, 1020 Brussel verleent haar medewerking aan deze actie.

Het accent ligt op lokale geschiedenis, steden en gemeenten in de literatuur en 50 jaar bevrijding.

Onze Geschied- en Heemkundige Kring is echter eregast in deze week van de openbare bibliotheek en stelt zichzelf voor in een speciale themastand : *"Vijf jaar heemkundige werking in Laken"*.

De bibliotheek is open van maandag tot vrijdag van 14 tot 20 uur, op zaterdag van 10 tot 18 uur.

ACTUEEL ... VEELZIJDIG ... VOOR IEDEREEN ... DE OPENBARE BIBLIOTHEEK.

Beslist niet vergeten, geachte leden, deze data en uren in uw agenda te noteren !

Leon CANDAU
Voorzitter.

BARON VON EPPINGHOVEN BEZOEKT LAKEN !

(V. CAPRON)

Op 20 en 21 juni jl. kregen wij alhier het bezoek van baron Alarich von EPPINGHOVEN, geboren in 1930, en achterkleinzoon van Leopold I en Arcadie CLARET. (Ter vergelijking : Albert II is een achter-achterkleinzoon van Leopold I.)

Baron von EPPINGHOVEN was vergezeld van zijn vriendin, hij is weduwnaar sinds 1991. Hij was nooit eerder in ons land op bezoek geweest. Hij wenste zich ervan te vergewissen hoever we gevorderd zijn met ons werk over Arcadie CLARET en haar afstammelingen. Tevens was het zijn wens, en deze van zijn tweelingzonen, meer te vernemen over de familiale geschiedenis : zij zijn er immers van overtuigd dat wij daaromtrent, omwille van onze opzoekingen, meer weten dan zichzelf !

Op dinsdag 21 juni hebben we samen een bezoek gebracht aan enkele Lakense bezienswaardigheden, o.m. plaatsen die in verband staan met de familie CLARET-von EPPINGHOVEN. De Heer CANDAU, voorzitter van LACA en de Heer VAN BAMIS vergezelden ons. Deze laatste was zo vriendelijk een videofilmje te maken tijdens onze rondleiding. We bezochten op het kerkhof van Laken het familiegraf van grootoom Arthur von EPPINGHOVEN waarvan de tak sinds 1966 is uitgestorven.

Vervolgens maakten we een oponthoud aan het huis Medoristraat 104 dat in 1862 werd opgericht door Arcadie CLARET. Zij was op dat ogenblik eigenares van het (witte) kasteel, toen in de volksmond "villa Meyer" genaamd, en huidig kasteel van Stuyvenberg. De muur rond het Stuyvenbergdomein bestond toen niet en de Medoristraat liep gewoon rechtdoor zodat mag worden aangenomen dat het huis Medoristraat 104 een aanhangsel was van Villa Meyer en, vermoeden wij, moest dienen om personeel van Arcadie's kleine hofhouding te herbergen.

Onze derde halte betrof de huidige ingang van het Stuyvenbergdomein. Arcadie CLARET was eigenares van het kasteel Meyer van 1851 tot 1889. Zij verkocht het aan Leopold II die er al sedert lang op aasde. Met Arcadie had Leopold II geen rechtstreekse contacten : alles verliep door bemiddeling van GOFFINET en de burgemeester van Laken.

Wij hebben ook een halte gemaakt vóór het hekken van het koninklijk kasteel van Laken en we zijn de Japanse toren en het Chinees paviljoen gaan bewonderen. De laatste beelden werden gemaakt in de omgeving van het Atomium. Hier namen we afscheid van de heren CANDAU en VAN BAMIS.

Zelf vergezelden we nog baron von EPPINGHOVEN naar Meise waar hij het kasteel van Bouchout bewonderde dat lange tijd bewoond werd door keizerin Charlotte, dochter van Leopold I en dus ook verre bloedverwante van onze geëerde gast.

Na zijn verblijf in Brussel vertrok baron von EPPINGHOVEN op 22 juni naar Duitsland waar hij sinds 40 jaar niet meer was geweest. Hij emigreerde immers in 1953 naar Canada.

Hierbij een foto van de baron samen met zijn twee zonen Ralph en Armin, beiden nog ongehuwd hoewel reeds bijna 34 jaar oud.

Deze drie personen zijn de enigen die nog de naam von EPPINGHOVEN dragen.

Is de gelijkenis van baron Alarich met (de oudere) Leopold I niet opvallend ?

EEN CONFERENTIE OMTRENT DE INHOUD VAN HET STADSARCHIEF VAN BRUSSEL.

Op 22 maart 1994 nodigden wij de Heer Wilfried STEVENS, 1ste Archiefbediende van de Stad Brussel, uit op een van onze studievergaderingen. Hij wist ons gedurende enkele uren te boeien met een uiteenzetting over de administratieve, historische en documentaire fondsen die bewaard worden in het Archief van de Stad Brussel. Deze zijn gehuisvest in het gebouwencomplex gelegen in de Huidevetterstraat 53-73. Daar wij menen dat deze waardevolle aanwijzingen ook van groot nut kunnen zijn voor onze leden die een en ander willen naspeuren en misschien nog nooit met deze instelling contact namen, geven wij hieronder schematisch een beknopte samenvatting van zijn lezing.

De gebouwen.

De heer STEVENS legde uit dat het huidige gebouwencomplex aangekocht werd door het Stadsbestuur in 1976 en dat het Stadsarchief er zijn intrek nam in 1979. Het complex was vroeger eigendom van Jules WAUCQUEZ die er 75 jaar lang een stoffenhandel uitbaatte.

Kort geschiedkundig overzicht van het Archief.

In 1649 werd de eerste Stadssecretaris belast met het beheer van het Archief dat bewaard werd in het gebouw "de Boterpot" vlak bij het Stadhuis. Het bombardement van Brussel door Maarschalk de VILLEROY vernietigde een groot gedeelte van dit waardevolle archief.

De wet van 5 Brumaire jaar V (26 oktober 1796) stelde orde op zaken. Archieven dienden naar depots in de hoofdplaats van het departement gebracht, doch het Stadsbestuur van Brussel bewaarde verder een groot deel van zijn archieven. Vanaf de 19e eeuw werd de leiding van het Archief achtereenvolgens toevertrouwd aan : Balthazar DELSAUT, Alphonse WAUTERS, Jean Baptiste VAN MALDERGHEM, Guillaume DES MAREZ, Charles PERGAMINI, Mina MARTENS, Arlette SMOLAR-MEYNART, Léon ZYLBERGELD en opnieuw aan Arlette SMOLAR-MEYNART sedert 1994.

Het stadsarchief heeft als taak de documenten die haar regelmatig door de diensten van de Stad worden overgemaakt te bewaren. Verscheidene fondsen werden aldus gevormd. Daarenboven vinden ook andere historische en documentaire fondsen in het Archief een onderdak. De verzamelingen worden door giften, aankopen en legaten aangevuld. (Spreker komt hier verder uitgebreid op terug)

A. HET HISTORISCH ARCHIEF.

1) Het fonds van het Oude Archief.

Het bombardement van Brussel in 1695 is er de oorzaak van dat het Oude Archief hoofdzakelijk uit documenten van de 17e en 18e eeuw is samengesteld. In dit fonds worden daarenboven 5.200 privé charters bewaard waarvan de Heer Charles PERGAMINI in 1943 een inventaris heeft uitgegeven.

2) De Parochieregisters.

Het Stadsarchief bewaart o.m. 511 parochieregisters afkomstig van de Brusselse parochies en deze van Haren, Neder-Over-Heembeek en Laken.

In dit fonds wordt het oudste parochieregister van België bewaard, te weten het huwelijksregister van Sint-Goedele uit 1482. Een inventaris vergemakkelijkt de toegang tot het fonds.

B. ADMINISTRATIEVE FONDSEN.

1) Kieszaken.

Hierin vindt men de kiezerslijsten van 1830 tot op heden.

2) Welzijnszorg.

Het betreft hier dossiers omtrent de organisatie van de hulp aan de armen, noodlijdenden en wezen. (inventaris voorhanden)

3) Fonds van Erediensten en Begrafenissen.

Registers met de plaats van teraardebestelling op de Brusselse kerkhoven (1853-1903) alsmede dossiers over kerken en kloosters gelegen in het Brusselse. (+ inventaris)

4) Fonds van de Burgerlijke Stand.

In dit fonds vindt men de geboorte-, huwelijks- en overlijdensregisters van de Stad Brussel vanaf 1796. Alleen de registers van vóór 1894 kunnen geraadpleegd worden.

5) Fonds van Financiën.

Vrij omvangrijk fonds, samengesteld uit stadsrekeningen, door de stad geheven aksijnzen, stadseigendommen, kanaal, slachthuis, markten, plunderingen, kazernes, gevangenissen, enz. en beslaat de 19e en 20e eeuw. (inventaris)

6) Fonds van Openbaar Onderwijs, Schone Kunsten en Openbare Feestelijkheden.

Het bestaat uit drie delen :

- **Openbaar Onderwijs** : Alle documenten betreffende het door de Stad georganiseerde onderwijs, dossiers van leerkrachten, enz.
- **Schone Kunsten** : het bevat o.m. de dossiers van de drie Brusselse schouwburgen, en tenslotte :

- **Openbare Feestelijkheden** met documenten vanaf het Franse tijdperk tot 1912. (gedetailleerde en gedeeltelijke inventarissen)

7) Andere administratieve fondsen :

- **Fonds van de Militie** : inschrijvingslijsten van dienstplichtigen.
- **Fonds van de Politie** : politiebevoegdheden, politieoptredens.
Enkel het gedeelte uit de 19e eeuw is raadpleegbaar en bevat o.a. dossiers over prostitutie, meetings, arbeidsorganisaties, enz.
- **De Volkstellingsregisters** : vrij raadpleegbaar (1795-1890) in de leeszaal.
- **Het Fonds van de Straatnamen** waarin dossiers met betrekking tot straatnaamgeving.
- **Het Fonds van Openbare Werken.**
De vorser dient wel een schriftelijke toestemming voor te leggen, getekend door de Schepen van Openbare Werken. Meer dan 90.000 dossiers van bouwaanvragen m.b.t. het Brusselse grondgebied zijn ter beschikking.

C. DOCUMENTATIEFONDSEN.

1) Drie bibliotheken staan de vorser ter beschikking.

De wetenschappelijke bibliotheek.

15.000 banden handelend over de geschiedenis der steden, Brussel in het bijzonder, alsmede een reeks encyclopedische werken.

Vervolgens bestaat er een reeks **kostbare werken** uit de 16e, 17e en 18e eeuw alsook **de administratieve bibliotheek** bevattende parlementaire bescheiden, het gemeenteblad van Brussel vanaf 1844, enz.

2) Fonds van Kaarten en Plattegronden.

In dit fonds worden bewaard : 202 plannen van Brussel van 1550.

Plannen in Portefeuille met plannen van openbare wegen, gebouwen uit de 19e en 20e eeuw.

3) Het Fauconnierfonds (documentatie over Brussel), samengesteld door DES MAREZ vanaf 1902. Het is een systematische documentenreeks van allerlei aard. Het fonds bevat ondermeer affiches, doodsbrieven en documenten die, bij studie van het dagelijkse leven in Brussel, van groot nut kunnen zijn.

4) Het Iconografisch fonds is een van de aanzienlijkste fondsen van het Stadsarchief. Een overvloed van prenten en foto's, litho's, tekeningen en aquarellen is beschikbaar. Een degelijke inventaris bestaat.
Ook zijn er talrijke prentbrief- en porseleinkaarten aanwezig.
Werkelijk een must om inzicht te verwerven in de grote gebeurtenissen die plaatsgrepen in Brussel en in de wezenlijke transformaties van het stadsbeeld.

Verder vermeldde spreker nog **Het Fonds van de Kranten en Periodieken** (zeer uitgebreid-oudste krant uit 1653 !), **Het Fonds van de Muziek-partitures en verscheidene Privé-fondsen**.

Om te besluiten gaf spreker nog enkele praktische wenken. Het Stadsarchief is toegankelijk voor het publiek van maandag tot vrijdag van 9u tot 16u. De documenten worden op vaste uren uitgereikt : 9.30u, 11u. en 14u.

De ruime leeszaal is gedurende één maand gesloten tijdens de zomer. De toegang is gratis.

Na dankwoorden van ondergetekende voor de heldere uiteenzetting van de spreker, volgde een luid applaus.

L. CANDAU.

OMTRENT HET KORTSTONDIG BESTAAN VAN EEN GEBOUW GELEGEN AAN DE DIKKELINDELAAN OP DE HEIZEL.

Vele Lakenaars zullen zich herinneren dat er tussen 1936 en 1956, op de plaats waar nu de tennisclub "Primerose" gevestigd is, een groot appartementsgebouw stond. Het betrof hier een merkwaardige constructie, niet vergelijkbaar met de toenmalige geijkte bouwtrant, gelegen langsheen de Dikkellindelaan, met huisnummer 143.

Dank zij de medewerking van de heren Charles STEVENS, regionaal afgevaardigde van de Belgische Touringclub, Michel VERNIERS, voormalig bewoner van het gebouw en Marcel VERHEYLEWEGHEN die het nodige speurwerk verrichtte in de archiefdepots van de Stad Brussel en het Ministerie van Openbare Werken, slaagde ik erin de geschiedenis te achterhalen van een building die amper twintig jaar overeind bleef.

In de vroege dertiger jaren werd een huis in de Heizelstraat (nummer 31) bewoond door de heer Edouard VERHELST, samen met zijn echtgenote geboren RUYSSCHAERS, en hun twee dochters. Een van die meisjes, met name Madeleine, huwde met de heer Adolphe HARDY. Hij was een schrijver-dichter onder het onvertaalbare pseudoniem : "*Le Chantre de l'Ardenne*", verwijzend naar de streek waar zijn wortels lagen.

Deze woning stak een beetje boven de andere huizen uit die links en rechts tegen de woning aanleunden. De buurtbewoners hadden er zelfs een naam voor bedacht, namelijk : "*De Witte Poort*", omdat de huisgevel volledig met witte baksteen bekleed was. Aan de achterzijde van het eigendom, toebehorend aan de heer Edouard VERHELST, bevond zich een diepe tuin, die ook achter de links en rechts aanpalende huisjes lag.

Dit ruime grondstuk viel gedeeltelijk samen met het ontwikkelingsplan, ontworpen door de Vereniging van de Wereldtentoonstelling 1935, voor de oprichting van een attractiepark. De toegang ervan was gelegen langsheen de Houba de Strooperlaan. Deze vereniging en ook de Stad Brussel, namen contact op met de heer VERHELST met het oog op het bepleiten van een akkoord tot afstand van zijn perceel. (Dossier Openbare Werken - rechtsgeding 6087-1933-36 : terreinruil uit hoofde van openbaar nut.) Uiteindelijk werd een ruilverkavelingsakkoord bereikt voor de helft van de breedte van het grondstuk tegen het dubbele van de lengte ervan.

Zo kwam het dat de eigendom, na het afsluiten van de Wereldtentoonstelling van 1935, een lange strook vormde die tot aan de toekomstige, nog aan te leggen Dikkelindelaan reikte.

Hoe dan ook, het ruilakkoord omvatte een zeer belangrijke clause. De heer VERHELST werd de verplichting opgelegd om na afloop van de Wereldtentoonstelling 1935, een groot appartementsgebouw aan de overkant van de Dikkelindelaan op te richten. Met de indruk een uitstekende zaak te doen tekende E. VERHELST de overeenkomst. In zijn omgeving werd evenwel gefluisterd dat de bouwgrond onstabiel was. Overtuigd tenslotte van deze geruchten wou hij aan het ganse project verzaken doch het was te laat !

Na de Wereldtentoonstelling van 1935 werd de heer E. VERHELST door de Stad Brussel op zijn verplichtingen gewezen. Bij het opstarten van de werken moesten eerst een reeks "*Franquipalen*" met een lengte van 18 meter in de grond gedreven worden. Naar het schijnt evenaarden deze bijkomende uitgaven de kostprijs van het gebouw.

Deze eerste unieke building met "*penthouse*" - wat in de volksmond "*frans dak*" genoemd werd - was prachtig gelegen in de nabijheid van het Lakense bospark. Volgens de plannen van de Stad Brussel moest dit gebouw een aanzet betekenen tot verdere uitbouw van het kwartier. Wat er ook van zij, er werd niets meer bijgebouwd. De periode 1940-1945 en de jaren die hierop volgden waren beslist niet erg investeringsvriendelijk.

Bij het overlijden van E. VERHELST werden zijn dochter Madeleine en zijn schoonzoon Adolphe HARDY de nieuwe eigenaars van het goed dat zij voor een deel zelf bewoonden. Ook heeft er een Joodse familie van Duitse oorsprong verbleven, Mevrouw AVERBACH en haar twee kinderen die in 1942 respectievelijk 16 en 18 jaar oud waren. Zij werden helaas naar Duitsland weggevoerd en uitgeroeid in een nazikamp.

Er werd mij ook verteld dat er zich aan de achterzijde van het appartementsgebouw een reeks bijenkorven bevonden en dat de bewoners tijdens de oorlog heel gelukkig waren hun karig rantsoen wat te verbeteren dank zij de honing die zij zich aldaar konden aanschaffen.

De foto genomen in 1939 toont ons de moeder van de heer Michel VERNIERS, met op het achterplan het verdwenen appartementsgebouw en nog meer naar achter toe, het eerste Planetarium. Dit laatste maakte gedurende de Wereldtentoonstelling van 1958 deel uit van een wetenschappelijk complex, namelijk het "*Alberteum*", verwezenlijkt onder de auspiciën van Koning Albert I.

De vereniging van de Wereldtentoonstelling 1958 was tenslotte bij machte de gronden, in 1935 voor hetzelfde doel gebruikt, opnieuw aan te wenden. Het gevolg was dat de mooie building van de heer VERHELST ten dode opgeschreven was. Per rechterlijke beslissing op datum van 7 juni 1956 verwierf de Stad Brussel het gebouw om redenen van algemeen nut. Onmiddellijk werd er tot afbraak overgegaan.

D. VAN KRIEKINGE
(Vertaling L. CANDAU)

DE GARNIZOENPLAATS LAKEN

"HET SINT-ANNAKWARTIER".

Deel VII.

Met dit laatste artikel wensen wij de reeks rond de garnizoenplaats Laken af te ronden. Het zal in hoofdzaak handelen over een zeer bijzondere militaire formatie namelijk de Koninklijke Cadettenschool die bijna vijfenveertig jaar in het Sint-Annakwartier in Laken gekazerneerd was. (1948-1991). Aan dit relatief lange tijdperk kunnen wij, heemkundigen, niet zonder meer voorbijgaan. Wij sluiten het artikel af met enkele algemene beschouwingen.

1. - DE KONINKLIJKE CADETTENSCHOOL

Het ontstaan van Troepskinderen gaat terug tot de periode van de Franse Revolutie. Het waren vaak wezen of verlaten kinderen die de troepen in al hun wederwaardigheden volgden. Ze traden op als trommelaars die met heilige overtuiging vóór de marskolonnes van de infanterie het tempo aangaven ! Pas in 1809 werd het verbod uitgevaardigd hen verder nog op veldtocht mede te nemen.

Bij de geboorte van zijn zoon, de Koning van Rome, op 20 maart 1811, ondertekende Napoleon het decreet tot oprichting van een regiment met tien compagnieën te Versailles dat "*Pupillen van de Garde van de Koning van Rome*" genoemd werd.

Toen in 1830 de Belgische Regimenten tot stand kwamen waren er reeds troepskinderen. Bij ons echter dateert de geregelde toelating van wettige zonen van dienstdoende, in dienst overleden of gepensioneerde militairen, als troepskinderen in het leger van 15 maart 1838. Zij werden vanaf hun achtste jaar toegelaten, kwamen met hun veertiende in de gevechtsbataljons terecht waar ze als muzikant dienst moesten doen tot zij achttien jaar waren. Een decade later besliste de legerleiding om in een zeker onderricht te voorzien en zorg te dragen voor hun morele opvoeding. Op 15 april 1847 richtte de Regering de Compagnie der Troepskinderen op in Lier. Meermaals zou ze van naam en standplaats veranderen. Op 13 november 1860 werd zij overgebracht naar Aalst; nog later kreeg zij de benaming : "*Pupillenschool van het Leger*". (1883)

In 1883 werd de school een instelling waar secundair onderwijs verstrekt werd en waarvan het programma volledig overeenstemde met dat van de athenea uit die tijd. Enkel de kinderen van militairen en ambtenaren werden toegelaten bij vergelijkend examen.

In 1886 volgde een ingrijpende structuurwijziging. De leerlingen tussen 14 en 16 jaar werden in Namen gelegd, dezen beneden de veertien jaar bleven in Aalst. Op 29 juli 1897 werd de Cadettenschool van Namen opgericht; enkel de zonen van officieren kregen toegang. Opnieuw werd Aalst de zetel van de Pupillenschool, waar men de vier eerste jaren van het secundair onderwijs kon volgen.

Na de eerste wereldoorlog was het aantal leerlingen, hoofdzakelijk oorlogswezen, gevoelig toegenomen en men zag zich verplicht niet minder dan zes scholen op te richten : Bouillon, Marneffe en Namen voor de Franstaligen, Sint-Truiden, Aalst en Namen voor de Nederlandstaligen. Zij werden echter vanaf 1926 geleidelijk afgeschaft. Alleen de scholen van Namen en Sint-Truiden (Saffraanberg) bleven bestaan. In 1935 verscheen voor 't eerst de benaming : Vlaamse Cadettenschool !

In 1946 werd de school na haar sluiting gedurende de Tweede Wereldoorlog opnieuw opgericht in Seilles, bestaande uit een Franstalige en een Nederlandstalige afdeling. Om de nieuwe taalwetten op het onderwijs te kunnen naleven werd zij in augustus 1948 naar **Laken** overgebracht. Iedereen mocht nu aan het toelatingsexamen deelnemen.

Van 1920 tot 1940 werden méér dan duizend cadetten officier, van wie méér dan achthonderd langs de Koninklijke Militaire School. Tussen 1947 en 1991 mogen deze cijfers bij benadering verdrievoudigd worden. Achter de omheiningmuren van het Sint-Annakwartier werd zeer ernstig studiewerk verricht. Naast een zwaar lessenrooster werden oefeningen in karaktervorming en idealisme verstrekt en de lichamelijke opvoeding nam eveneens een grote plaats in. Het gulden boek van de school, zorgvuldig in de archieven bewaard, volgt alle belangrijke gebeurtenissen op de voet. We nemen ons voor slechts enkele feiten van bijzondere aard te vermelden.

25 oktober 1949 : Koningin Elisabeth vereert de school met een bezoek om de kantine van de leerlingen plechtig in te huldigen.

15 mei 1951 : Z.K.H. Prins Boudewijn wordt op plechtige wijze ontvangen.

27 juni 1952 : Kardinaal VAN ROEY huldigt de nieuwe kapel van het kwartier in.

1 september 1960 : De school opent haar deuren voor Afrikaanse Cadetten die het leven van onze Belgische Cadetten komen delen. (Van 23 in 1960 is hun getalsterkte voor het schooljaar 62-63 tot bij de honderd gestegen.). Deze afdeling werd opgeheven in 1970.

In dit verband noteren wij het bezoek aan de school van enkele hoge Afrikaanse autoriteiten in de loop van het jaar 1960 : MWAMI MWAMBUTSA van URUNDI, M. TSHOMBE, President van KATANGA.

5 mei 1964 : Plechtige ontvangst van Generaal MOBUTU aan de school.

27 februari 1970 : Bezoek van Prinses Paola aan de school ter gelegenheid van de tentoonstelling : *"Oog op wetenschap en cultuur"*.

25 februari 1971 : Bezoek van Koning Boudewijn ter gelegenheid van de tweede tentoonstelling rond hetzelfde onderwerp.

1 september 1987 : Voor de eerste maal worden de Cadettenrangen met meisjes aangevuld.

Maart 1989 : De Belgische Regering neemt de definitieve beslissing dat de Koninklijke Cadettenschool haar activiteiten zou stoppen op 30 juni 1991. Dan valt het doek over deze eerbiedwaardige instelling waarvan Laken de eer had een groot gedeelte van haar geschiedenis te mogen delen.

2. - ALGEMENE SLOTBESCHOUWINGEN.

De afschaffing van de Koninklijke Cadettenschool bracht evenwel de continuïteit van het garnizoen niet in het gedrang. Zoals in een der vorige artikelen reeds vermeld, werden intussen praktisch alle gebouwen vernieuwd en nam het Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie haar intrek in het Sint-Annakwartier.

De psychologische, sociologische en economische weerslag van de aanwezigheid van een garnizoen in Laken werd nooit eerder grondig bestudeerd. Wij laten ons dus leiden door enkele bedenkingen uit de realiteit gegrepen.

Vele militairen, die tijdens het interbellum tot het stafpersoneel van de luchtdoelartillerie behoorden, en komende uit diverse hoeken van het land, hebben zich hier in Laken definitief gevestigd. Hetzelfde fenomeen deed zich voor tussen 1948 en 1991. Anderzijds zijn we van mening dat de economische en psychologische inwerking van het Lakense garnizoen uiterst gering is. Buiten enkele leveranciers en oud-strijders onderhielden zeer weinige Lake-naars contact met de school, ondanks diverse pogingen die door de leiding ervan ondernomen werden om hieraan te verhelpen. In 1970 en in 1971 werden de poorten telkens gedurende een week opengesteld voor het publiek, ter gelegenheid van zeer interessante tentoonstellingen en allerlei activiteiten. Uitnodigingen werden naar organismen en verenigingen verstuurd, de media werden ingeschakeld en spandoeken nodigden de mensen uit tot het overschrijden van de kazernedrempels. Helaas, de opkomst bleef aan de lage kant. Economisch kan de invloed evenmin betekenisvol genoemd worden aangezien het militaire complex tamelijk ver buiten de winkelstraten van Laken ligt. Het aantal leraars en kaderleden was eerder beperkt en tenslotte bestond de kwartierbevolking uit interne humaniorastudenten die de week-einden en de verloven in eigen streek doorbrachten.

In de jaren zeventig en tachtig werden goede betrekkingen opgebouwd met het Hoger Pedagogisch Instituut, gelegen in de Karel Bogaerdstraat. In die tijd werden jaarlijks gezamenlijke danscursussen georganiseerd wat uiteraard aanleiding gaf tot het ontstaan van menige duurzame idylles.

In 1990 werd het mooie miraculeuze beeld uit de Onze-Lieve-Vrouwkerk van Laken tijdens een processie door Cadetten gedragen en geflankeerd.

Samenvattend kunnen we stellen dat de inbreng van het Garnizoen op het Lakense samenlevingsmodel van geringe omvang was, vooral na de Tweede Wereldoorlog. Waarschijnlijk zal deze toestand zich niet wijzigen in de toekomst. Voor de Lakenaars bleef en blijft de kazerne in de Sint-Annadreef een geheimzinnig oord.

Wij hebben met deze zevendelige reeks toch een poging ondernomen om even deze mysterieuze sluier op te lichten, en aandacht te schenken aan de waardevolle kenmerken van de gebouwen, de opeenvolgende vroegere sites en de diverse militaire formaties die er ooit onderdak vonden.

Wij zetten onze zoektocht naar meer informatie over dit alles verder en hopen in de toekomst een uitgebreide monografie aan dit onderwerp te wijden met heel veel beeldmateriaal. Intussen menen wij onze lezers wat meer vertrouwd te hebben gemaakt met een specifiek onderdeel van de Lakense geschiedenis.

L. CANDAU.

Oud Staflid

Koninklijke Cadettenschool

BRONNEN.

1. G. VIATOUR : *L'Ecole des Pupilles de l'Armée* - Antwerpen 1884.
2. *De Archieven van de Koninklijke Cadettenschool.*
3. A. CLAERHOUT : Licentiaatsthesis - "*L'Ecole Royale des Cadets de Laeken, de 1945 à nos jours.*" - Année Académique 1988/1989 de l'Ecole Royale Militaire, 125ème Promotion T.A. (Toutes Armes)
4. Persoonlijke archieven van de auteur.

EVEN VOORSTELLEN : de auteur de heer Leon CANDAU.

De huidige Voorzitter van LACA, Kapitein-Commandant op rust CANDAU, heeft na een lange aanwezigheid (14 jaar) bij de Belgische Strijdkrachten in Duitsland (Hoofdkwartier Artillerie van de 1e Infanteriedivisie, in Werl en nadien in Neheim en later bij het 2e Artilleriebataljon in Siegen), de tweede helft van zijn officiersloopbaan in de Koninklijke Cadettenschool doorgebracht. Na gedurende negen jaar de Nederlandstalige Afdeling te hebben bevolen, diende hij deze functie te ruilen voor een stafopdracht. Van 1973 tot 1981 was hij Adjunct-Officier van het Commando van deze instelling.

Bij zijn terugkeer uit Duitsland vestigde hij zich definitief met zijn familie in Laken en verpandde zijn hart aan dit oord. Geen wonder dus dat hij, met hartstochtelijke gedrevenheid de geschiedenis wil achterhalen van Laken in het algemeen en inzonderheid van het Lakense garnizoen, waarvan de oorsprong vermoedelijk teruggaat tot de tweede helft van de achttiende eeuw !

De Redactie

Monument gesneuvelde Cadetten
(Beeldhouwer Ernest SALU III)

Prins Laurent als Cadet.

GROTE STAD

De straten bijten in de horizon,
En tussen onberispelijke kaken
Vermalen zij het heuvelig gazon
Dat stijgt naar Schaarbeek en dat daalt naar Laken.

Simon VESTDIJK, Nederlandse letterkundige (1898-1971)

Uit "Op Versvoeten door Brussel, van 1350 tot heden"

samengesteld door A.G. CHRISTIAENS (Manteau, Antwerpen 1983).

DITJES EN DATJES

1) BEELDEN AAN DE VOORGEVEL VAN HET HEIZEL STADION.

Zoals geweten zal het Heizelstadion binnenkort "gerenoveerd" worden.

Eerst werd beloofd dat aan de gevelversieringen niet zou geraakt worden. Maar tijdens een vergadering van de gemeenteraad van Brussel in juli jl. heeft Schepen LEVACQ de vraag ontweken of de huidige gevel wel zou bewaard blijven.

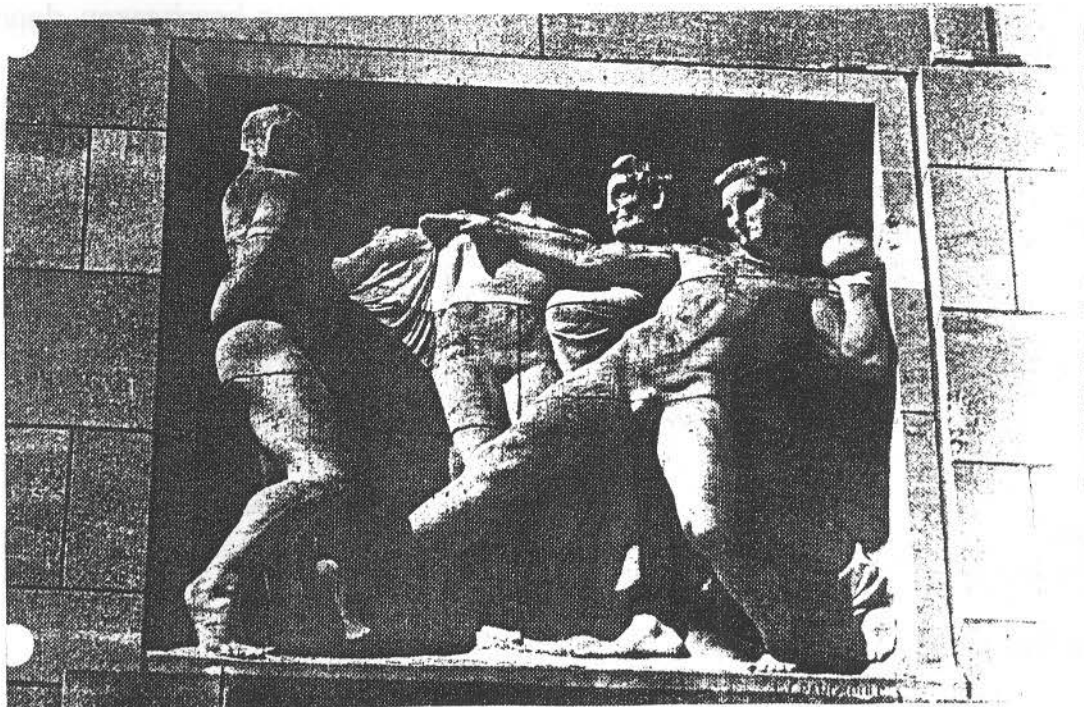
LACA vraagt dan ook met aandrang aandacht voor de artistieke en historische waarde van de gevel en zijn versieringen.

De architectuur is van de hand van architect VAN NECK. Hopelijk gaat hij niet de weg op van Victor HORTA !

En de halfverheven beeldhouwwerken zijn van de hand van meesters die niet van de minsten zijn :

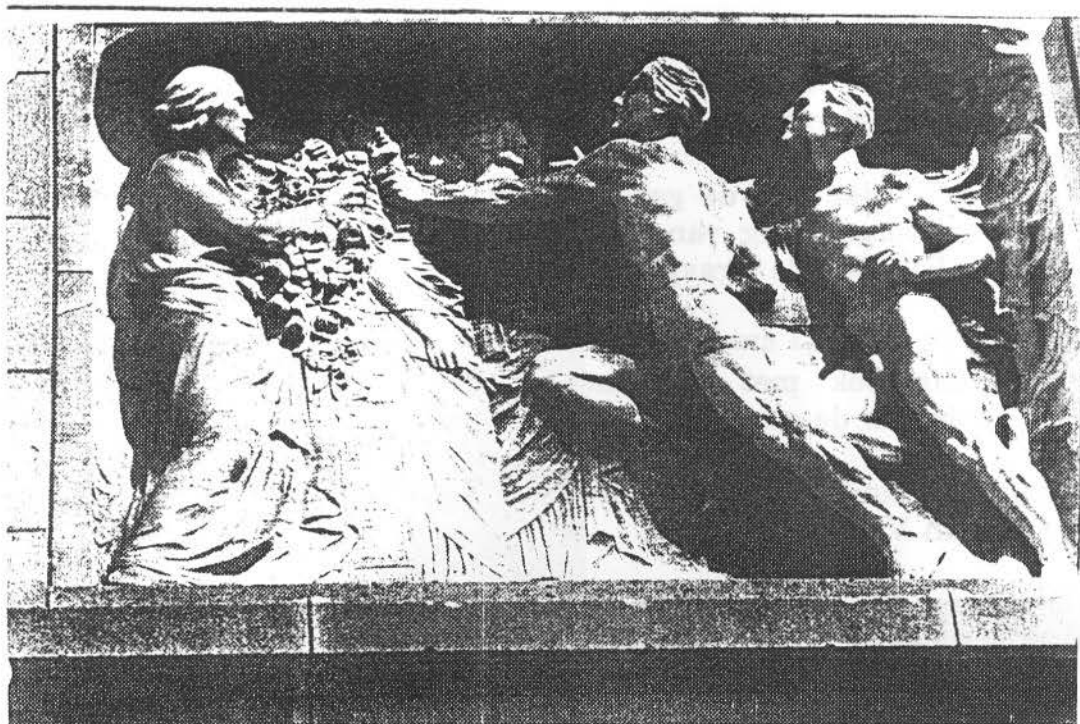
De vier afgebeelde sporten zijn :

- Kogelstoten (en niet schijfwerpen zoals sommige bronnen vermelden) en Voetbal zijn van Leandre GRANDMOULIN.

KOGELSTOTEN (Leandre GRANDMOULIN)

- Spurten en Hoogspringen (of Hordelopen) zijn van Paul DUBOIS.

SPURTEN (Paul DUBOIS)

- Het grote werk boven de ingang (Sint Michiel, patroonheilige van Brussel en sportemblem) is van Albert DERAED (reeds uitvoerig beschreven door LACA (3).

Deze drie beeldhouwers hebben o.m. nog werk staan aan de gebouwen van de Wereldtentoonstelling 1935.

2) LAKEN WAS NEW YORK VOOR !

In de pers lazen wij onlangs (2 augustus jl.) dat de eerste openbare toiletten in New York werden geïnstalleerd (voor de "veel-reizigers" : deze eerste installatie staat tussen het stadhuis en de Brooklynbrug).

Toen wij enkele jaren geleden een paar artikeltjes gewijd hebben aan deze soms onmisbare installaties (1) hebben sommigen de neus opgetrokken. Maar wij hebben bewezen dat de Lakenaars (zoals de andere Brusselaars) zeer vooruitstrevend waren en de Amerikanen te vlug af waren !

3) VRAAGBAAK.

LACA is doende een studie te maken over het gemeentehuis van Laken.

Vele **Lakense** kunstenaars werkten voor de versiering van dat onlangs geklasseerde gebouw.

Maar van meerderen is weinig of niets terug te vinden.

Weten onze lezers iets over de volgende :

- Emile VERMEERSCH, schilder, (° in Brugge 1880). Heeft gewoond in de Duikerstraat nummer 36 (huis van architect DIONGRE). In 1924 verhuisde hij naar Schaarbeek (Ernest Renanlaan 27 of 29).
- Prosper COLMANT, schilder, (° in Laken 1867). Heeft in Laken op meerdere plaatsen gewoond en overleed er toen hij in Ganshoren woonde. (Broustinlaan nummer 88).
- Herman BOGAERT, dichter en schilder, (° in Evergem 1867) (zoon van Karel - van de straatnaam - en broer van Alfred de toneelschrijver). Heeft o.m. gewoond in nummer 26 van de Houba-de Strooperlaan)
- Georges VAN EXTERGEM, schilder, (° in Wetteren 1893). Woonde een korte tijd in de Stefaniastraat nummer 117.
- Franz HOLST, schilder, (° in Molenbeek 1876). Woonde een tijdje in de Tivolistraat, nummer 29. Verhuisde naar Etterbeek waar hij in 1935 overleed.
- Valery VANDER POORTEN, schilder en tekenaar, (° in Aalst 1875 - overleden in Laken 1931). Woonde een tijdje in de Paleizenstraat-over-de Bruggen, nummer 378.
- Ferdinand SPAELANT, beeldhouwer, (° in Brussel 1866). Woonde op meerdere plaatsen in Laken : Kroonveldstraat en (huidige) Moorsledestraat nummer 128 (zie beeldhouwwerk onder het balkon).
- Joseph VAN HAMME, beeldhouwer, (° in Laken 1878). Heeft werk in een paar musea en aan enkele gevels in Brussel (w.o. aan de Grote Markt). Een beeld voor het Grote Expo-"paleis" is ook van hem. Hij woonde eveneens in Schaarbeek.

En tenslotte : weet er iemand wie de glasramen aan de ere-trap en de schepenbank (beide met het wapenschild van Laken) gemaakt heeft ? (de gemeentelijke archieven geven geen soelaas)

Joris DILLEN.

NOTEN :

- (1) Zie LACA Tijdingen van juni en september 1990.
- (2) Uit het gebruik van het Nederlands in Laken (een te publiceren reeks).
- (3) Zie LACA Tijdingen van december 1991.

Overdruk uit

IN
VER
SLIBER
CHIED
EN
AMICORUM
IN
HEID
KONINKLIJKE BOMEN IN LAKEN
Pierre Van Nieuwenhuysen
PROF. DR. EM.
ROBERT VAN PASSEN.

KONINKLIJKE BOMEN IN LAKEN

1. INLEIDING

Merkwaardige bomen

Merkwaardige bomen maken deel uit van ons historisch en cultureel erfgoed.

Eertijds werd door onze voorouders bij betekenisvolle gebeurtenissen, op een uitgekozen plaats vaak 122 boom - meestal een eik, beuk of linde - geplant¹.

Daarom prikkelen oude bomen de menselijke verbeelding: zelfs wanstaltig, vol scheuren, opengereten of half door de bliksem vernield, geven ze steeds de indruk stille getuigen uit lang vervlogen tijden te zijn².

Hun ruige pracht inspireerde menige kunstenaar, terwijl hun overlevingsdrang ze als levenssymbolen deed gelden³.

Als reuzen uit de plantenwereld waren ze dikwijls het onderwerp van religieuze of bijgelovige praktijken of dienden als plaats voor rechtspraak en soms ook als galg⁴.

Bovendien zijn vaak bomen als grensaanduiding geplant. Vooral de soorten die een hoge ouderdom kunnen bereiken kwamen hiervoor in aanmerking⁵.

In de loop van deze studie wil ik - ter ere van prof. dr. Van Passen, aan wie ik zoveel verschuldigd ben - de geschiedenis van drie "koninklijke"

bomen schetsen. Deze horen thuis in het Laken van weleer, waarvan het landschap met mooie bomen getooid en afgebakend was.

Bomen vereenzelvigd met personen, gebeurtenissen of landen

Eerbiedwaardige bomen worden vaak met historische personages vereenzelvigd.

Dit verband tussen mens en plant kan op een historisch feit berusten - men denke hier aan de bomen die geplant werden bij de onthoofding der Graven van Egmont en Hoorn of om de geboorte van "l'Aiglon", Napoleons zoon, te gedenken⁶.

Daarnaast vindt de associatie soms haar oorsprong in de legende. Dit is b.v. het geval van de Caesarsboom in Lo (West-Vlaanderen). Deze taxus bevindt zich naast de laatste overblijvende stadspoort. Volgens de overlevering zou Julius Caesar, op zijn tocht naar Brittannië zijn paard aan deze boom, een soort dat duizenden jaren oud kan worden, vastgebonden en in de schaduw van zijn kruin hebben gerust⁷.

De boomplanting kon ook geschieden om historische gebeurtenissen te doen blijven voortleven. Zo staan er in ons land op vele plaatsen zogenaamde "vrijheidshomen" die uit de tijd van de Franse Revolutie of van de Belgische onafhankelijkheid dateren⁸.

Tenslotte is er ook de identificatie van een boom met een land, een verschijnsel dat in het ruime kader van de vaak voorkomende associatie tussen een land, streek, vorstenhuis of politieke beweging en een boom of plant beschouwd moet worden.

Als voorbeelden hiervan kan men de Engelse witte en rode roos citeren, waarmee naar de "War of the Two Roses" verwezen wordt of de Hollandse tulp, die aan de "tulipomanie" van de 17de eeuw herinnert, terwijl de vlashloem van Noord-Ierland een lokale traditionele industrie op de voorgrond laat treden⁹.

In onze tijd heeft men o.a. de rode roos, het symbool van Mitterands Frankrijk en van de Europese socialistische beweging.

Bomen ontsnapten niet aan dit associatieverschijnsel. Bij voorbeeld de Engelse "Royal Oak" die er o.a. aan herinnert dat Englands zeemacht gro-

tendeels op de hardheid van zijn inheems eikenhout berustte, waarmee Drakes en Nelsons schepen gebouwd werden. "Royal" is ook de Engelse eik daar Koning Charles II (1649-1685) zich in de kruin van de "Boscobel Oak" schuil hield, toen hij door Cromwells troepen achtervolgd werd. Bij zijn restauratie en die van de Stewart - monarchie droegen zijn aanhangers dan ook "badges" van eikeblaren¹⁰.

De eik gold ook als symbool van Duitsland, Heinrich Heine dacht vaak over de roeping van het Duitse volk na, terwijl hij onder het eikenloof wandelde.

De Heilige Lodewijk, Koning van Frankrijk (1226-1270) sprak recht te Vincennes onder een eik.

Nederland staat bekend als het "Land van Oranje", hetgeen verklaart dat men vaak vruchtdragende oranjetakken op de munten en postzegels van dit land ziet prijken.

In dezelfde adem kunnen ook de ceder van Libanon en de Canadese ahorn geciteerd worden.

2. DE KONINKLIJKE BOMEN VAN LAKEN

De Keizerslinde

De DIKKE of GROTE LINDE alias LAKENLINDE was een enorme lindeboom waarvan de holle stam plaats kon bieden aan twee tot drie personen en die een diameter van ± 2 meter had¹¹.

Ze stond bij de grens tussen Laken en Heembeek, op het kruispunt van de weg naar Grimbergen (thans de Wandstraat) of Meise (vandaag bij benadering de Meiselaan) en van de straat leidende naar de Windmolen van Overheembeek (komt min of meer overeen met de huidige Jules Van Praetlaan). In de lente van 1908 werd de oeroude boom niet meer groen, daarom kapte men hem kort nadien om¹². Hij gaf overdrachtelijk zijn naam aan het nabije kruispunt van de Dikke Linde, dat tot op heden deze naam bewaard heeft.

In een in 1853 gepubliceerde ode van 45 strofen: "Die Kaiserslinde - eine belgische Dichtung" bezong Professor Lebermuth het wel en wee der

De Dikke Linde van Laken, de door Prof. Lebermuth bezongen "Kaiserslinde".

Zuidelijke Nederlanden in de loop van de drie laatste eeuwen¹³.

De "Kaiserslinde", die met de DIKKE LINDE te vereenzelvigen is, situeert hij als volgt: "Oberhalb des Königlichen Sommerschlusses zu Laeken begegnet man einer alten, merkwürdigen Linde, die vom Volke der Umgegend eben so sehr verehrt, als bewundert wird".

Geplant bij de geboorte van de latere Keizer Karel (1517-1555), kleinzoon van Maximiliaan (1493-1519), volgt de zich ontwikkelende boom die derhalve "Kaiserslinde" wordt geheten, de lotgevallen der Zuidelijke Nederlanden: hij is getuige van de luisterrijke tijden zowel als van rampen en tegenspoed, die hem aan het kwijnen brengen.

Zo beleeft de KEIZERSLINDE de Gentse opstand (1539), de tijd van de Osmaanse dreiging en de wrede regering van Filips II (1555-1598).

Gelukkige tijden zijn de periodes van Albert en Isabella (1598-1621) en Maria Theresia (1740-1780).

Maar het land en de boom zouden nog veel beproevingen moeten doorstaan tot in 1830/1 het nieuwe Koninkrijk België het levenslicht zag met de Duitse vorst Leopold I van Saksen-Coburg-Gotha als koning (1831-1865):

"Da ward gezimmert neuer Thron,
Aus land'schem Eichenstamm,
Bei Völkersang und Jubelton
Als her gezogen kam
Aus deutschem, zungverwandtem Gau,
Zu schützen Belgiens Freiheitsbau,
Ein deutscher Fürst, ein Sprachgenosse,
Der edelste Germanensprosse".

Dank zij Leopolds wijsheid en goed bestuur ontsnapte België aan het revolutionaire jaar 1848, dat eerst Frankrijk en daarna veel Europese landen teisterde.

Een nieuwe zware klap bracht echter de dood van de milde koningin Louise-Marie (1850) aan land en linde toe:

"Ich (= de linde) sah sie oft, die Königin,
Die Lilie trug und war.

Ich sah sie oft, die Trösterin
Geheimer Leiden war.
Vom Schlosse dort, wenn her sie trat,
Da stieg's mir süß in Kelch und Blatt,
Und wollte heiß wie Jugend blühen,
Und hin zu ihr wie Weihrauch ziehen".

Gelukkig komt op 22 augustus 1853 het huwelijk van de latere Leopold II met Aartshertogin Maria-Hendrika, waardoor de oude band van België met de Habsburgers vernieuwd werd:

"Was dann mir noch an süßem Saft
In Blütenadern rinnt . . .
Das gieß' ich aus, auf Haus und Flur,
Auf jede warme Menschenspur,
Wenn Belgiens hoher Tag erscheint
Und Brabant sich mit Habsburg eint".

Deze unie luidt een bloeitijd voor België in en ook de oude KEIZERSLINDE neemt deel aan de vreugde. Het gedicht wordt als volgt afgesloten:

"So war vom alten Lindenbaum
Der holden Mähre Schluß,
Als weckte mich aus süßem Traum
Des Tages Morgengruß.
Mir war's so leicht, mir war's so wohl,
Mir floß das Herz so himmelvoll,
Da es seit jener Traumesstunde
Wie Echo hallt aus Herz und Munde:
Und Belgiens Ruhm wird klingen laut
Von Gränz - zu Gränzepfahl,
So hoch, wie Gott die Berge baut,
So tief wie Hirtenthal,
Wird sprechen man vom kleinen Land,
Vom Volk am Maas - und Scheldestrand.
Denn klein mag fort das Land man nennen
Doch groß wird Fürst und Volk man kennen!"

Professor Adolf Lebermuth was geboren op 28 augustus 1808 te Weilheim (Vrijstaat Beieren, nabij München). Op 15 september 1851 werd hij tot leraar Duits van de sectie humaniora aan het "Athénée Royal de Bruxelles"

(thans "Athénée Royal Jules Bordet", Eikstraat 17, 1000 Brussel) benoemd; waar hij sedert 13 april 1841 les gaf. Op 31 december 1851 verdiende hij voorlopig 1500 fr. per jaar, op 31 december 1860, 1800 fr. en op 15 januari 1870, 2200 fr..

Hij diende zijn ontslag in op 01 oktober 1872, in zijn 64ste levensjaar. Hij was getrouwd en had kinderen¹⁴.

Hij was auteur van verschillende werken i.v.m. kunst en Duitse letterkunde, o.a. van een bloemlezing, die hij samenstelde "pour des étrangers qui parlent et entendent autour d'eux une autre langue, et qui ont à peine le temps nécessaire pour se familiariser avec nos écrivains les plus connus"¹⁵. Daarom selecteerde hij ook thema's en werken die verband hielden met België en de jeugd van dit land konden aanspreken (o.a. uittreksels uit Schillers "Don Carlos" en Goethes "Egmont")¹⁶.

Daarnaast wijdde hij ook een studie aan Hebel, een auteur die, hoewel hij in het "Allemanisch" schreef, dank zij de verwantschap tussen Germaanse talen, gemakkelijk door Vlamingen gelezen en begrepen kan worden¹⁷.

De Koningsboom

De KONINGSBOOM (Arbre du Roi) alias VERREGEM- en VERREGATLINDE verhief zich op de grens tussen Laken, Strombeek en Wemmel, op de heuvelrug van de huidige Romeinse Steenweg, waar hij van ver zichtbaar was¹⁸.

De naam VERREGATLINDE verwijst naar het in 1618 door de Abdij Affligem opgetrokken HOF TE VERREGAT, dat zich even beneden de heuvelflank bevond¹⁹. Wat VERREGEM betreft, dit is een gekunsteld toponiem, gevormd op basis van de plaatsnaam Verre(gat) met toevoeging van een (h)em - uitgang, naar analogie met echte Frankische heem - namen (b.v. Beize-, Esse- of Ossegem)²⁰.

De KONINGSBOOM werd als volgt beschreven: "A une dizaine de pieds du sol, son tronc colossal se partageait en trois énormes branches, qui ... lui formaient une superbe et vaste couronne"²¹.

Koning Leopold I hield van indrukwekkende bomen. Dit wordt o.m. bevestigd door het feit dat hij de "Groene Eik" die voor de kostschool van het Heilig - Hart in Jette stond, in 1846 naar Laken had willen laten overplanten²².

Medaille geslagen in 1833 ter gelegenheid van de geboorte van Louis-Philippe, Prins van België, die tien maanden later overleed.

Voorzijde:

Louis-Philippe-Leopold-Victor-Ernest PRINCE ROYAL DES BELGES, XXIV JUILLET MDCCCXXXIII. Borstbeeld van het naakte prinsje in een cirkel, rechtsonder: HART F(ECT).

Keerzijde:

L'AUREOLE D'UN BEAU JOUR. Zicht van de voorgevel van het Paleis van Laken, waarachter de zon oprijst. Op de voorgrond ziet men een eik in volle kracht met daarnaast een gebroken vruchtdragende oranjeboom. Motto: LAKEN LE XXIV JUILLET MDCCCXXXIII. Diameter: 5 cm - Bestaat in zilver met gepolijste muntplaten, in verguld brons en in brons. TOURNEUR, V. Catalogue des médailles du Royaume de Belgique, I, (1830-1847). Brussel, Dupriez, 1899, blz.: 84 en 85.

Deze medaille illustreert voortreffelijk de bomensymboliek: de eik verzinnebeelt het Koninkrijk België, waarvoor de geboorte van een Koninklijk Prins de toekomst van het vorstenhuis verzekerde. Deze vrolijke gebeurtenis betekende tevens een verdere distantiëring van Nederland en zijn dynastie van Oranje - Nassau, op de medaille, gesymboliseerd door een ontwortelde en gebroken oranjeboom.

De Koning nam dan ook de VERREGATLINDE, waaraan vervolgens de naam KONINGSBOOM werd gegeven, onder zijn bescherming.

Een boer kapte eens stukken uit de kruin. Toen Koning Leopold dit vernam, stuurde hij hem een van zijn dienaren om hierover zijn grote ontevredenheid uit te drukken²³.

Op 12 maart 1876 werd de linde door een onweer deerlijk getroffen en zij kwam enkele jaren nadien aan haar einde, door kwaadwilligen in brand gestoken²⁴.

De Koninginneboom

Op de door de Brusselse boekhandel Kiessling in 1890, 1897 en 1904 uitgegeven "Carte pittoresque des Environs de Bruxelles" staat te midden van de in het Koninklijk Park opgenomen Koensborgvijver een KONINGINNEBOOM (Arbre de la Reine) aangeduid²⁵.

De naam werd waarschijnlijk aan de boom gegeven als tegenhanger van de hierboven besproken KONINGSBOOM.

Welke der eerste twee Koninginnen des Belgen werd hier bedoeld? Misschien de eerste, Louise Marie (1812-1850) maar mogelijk ook Maria Hendrika (1836-1902), die, ongelukkig in het huwelijk, haar aandacht onder meer aan de bloemen gaf²⁶.

3. CONCLUSIE

De drie bomen waarvan ik de geschiedenis in deze studie aansneed, zijn voorbeelden van de traditie plantaardige reuzen o.a. met bekende personlijkheden te vereenzelvigen.

Dat merkwaardige Lakense bomen met keizer- of koninklijke figuren werden geassocieerd behoeft in de context van de prestigieuze "Koninklijke Residentie" allerm minst te verbazen.

Pierre VAN NIEUWENHUYSEN.

Noten

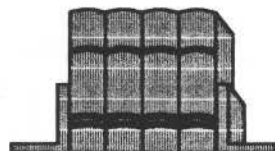
1. *Merkwaardige Bomen van België*, (Brussel), Bestuur van Waters en Bossen, (1978), 5.
2. ibidem
3. ibidem en *Merkwaardige Bomen in Vlaanderen*, (Brussel), Dienst Groen, Waters en Bossen - Bestuur voor Landinrichting - Vlaamse Gemeenschap, (1989), 5
4. *Merkwaardige Bomen van België*, 5
5. *Merkwaardige Bomen in Vlaanderen*, 10
6. ibidem
7. HIMPENS, G., *Geïllustreerde Gids van de Stad Lo, Lo*, Dupont, s.d., 6
8. *Merkwaardige Bomen in Vlaanderen*, 10
9. MOSTARD, J., Londen, *Stad van levende traditie, I*, A'dam/Antwerpen, Kosmos, 1964, 71; VAN DEN HAUTE, R., *Médecine et Pharmacie au Village, jadis*, Jette, getypt en vermenigvuldigd - met illustraties 1990, 77.
10. Documentatie bij "1987 - United Kingdom brilliant Uncirculated Coin Collection" Royal Mint - Lantrisant.
11. Volksmond / B.B.L. - expo. Agentschap "Dikke Linde" herfst 1982.
12. Idem / PLATTON, R., *Le Heysel hier et aujourd'hui*, (onuitgegeven studie) - Brussel, Bestuur van het Kadaster, 1977/8, 66
13. LEBERMUTH, A., *Die Kaiserslinde - eine belgische Dichtung*, Brussel/Leipzig, Karl Muquardt, 1853.
14. Inlichtingen vriendelijk meegedeeld door De Heer DUMONT, Secretaris van het "Athénée Royal Jules Bordet", Brussel.
15. LEBERMUTH, A., *Germania oder die deutsche Poesie und Prosa bis auf die neueste Zeit; nebst einer kurzen Geschichte der deutschen Literatur, I: Poesie, II: Prosa*, Brussel/Leipzig, Muquardt, 1844, inleiding.
16. LEBERMUTH, A., *Hebel und seine Gedichte in allemanischer Mundart, vom Vlaemischer Gesichtspunkte aus betrachtet*, Brussel, Weissenbruch, 1865, inleiding.

17. idem
 18. VERRIJKEN, F., *Strombeek-Bever tot einde 1952*, (Strombeek), 1952, 107.
 19. GALESLOOT, L., *L'ancienne heptarchie de Laeken-Notre-Dame, aujourd'hui Résidence Royale* ... , Gent, Vanderhaegen, 1878, 7; LINDEMANS, J., *Het voormalig Affligemsch Landgoed Ossegem te Laken*, overdruk uit "Eigen Schoon en De Brabander", jaargang 14 (1931), 13.
 20. Idem, 18.
 21. GALESLOOT, L., o.c., 7.
 22. GUYOT, Gl., *Souvenirs du Sacré-Cœur de Jette*. In: *Ons Graafschap*, 21 (1991), 50.
 23. COSYN, A., *Laeken ancien et moderne*, Brussel, Bulens, 1904, 118 en LINDEMANS, J., o.c., 18.
 24. GALESLOOT, L., o.c., 7; COSYN, A., o.c., 118; LINDEMANS, J., o.c., 18.
 25. Stadsarchief Brussel, Kaarten en Plans 115 (1890) en 124ter (1897). Kon. Bibliotheek - Brussel, Kaarten en Plans III 3908 (1904).
 26. LEGRAIN, P., *Le Dictionnaire des Belges*, Brussel, Paul Legrain, 1981, 344.
- N.B. Over de vele "koninklijke bomen" in Nederland raadplege de lezer het werk van: VOSKUIL, B.V., *Bomen voor Oranje*, 's Gravenhage, SDV Uitgeverij, 1991.

INHOUD

	pag.
1. Ten Geleide (Leon CANDAU)	1 - 3
2. Baron von EPPINGHOVEN bezoekt Laken ! (V. CAPRON)	4 - 5
3. Conferentie omtrent de inhoud van het Stadsarchief van Brussel (Leon CANDAU)	6 - 9
4. Omtrent het kortstondig bestaan van een gebouw gelegen aan de Dikkelindelaan op de Heizel (Daniel VAN KRIEKINGE)	9 - 11
5. De Garnizoenplaats Laken Het Sint-Annakwartier VII (Leon CANDAU)	12 - 16
6. Grote Stad (Simon VESTDIJK)	16
7. Ditjes en Datjes (Joris DILLEN) - Beelden aan de voorgevel van het Heizelstadion - Laken was New York vóór - Vraagbaak	17 - 19
8. Overdruk uit <i>Liber Amicorum</i> Prof. Dr. Em. Robert VAN PASSEN Koninklijke Bomen in Laken (Pierre VAN NIEUWENHUYSEN)	

INHOUD

**Vergeet niet uw lidgeld te storten : 250 F op
REKENING VAN LACA
068-2095230-57
STEUNABONNEMENT VANAF 500 F.**